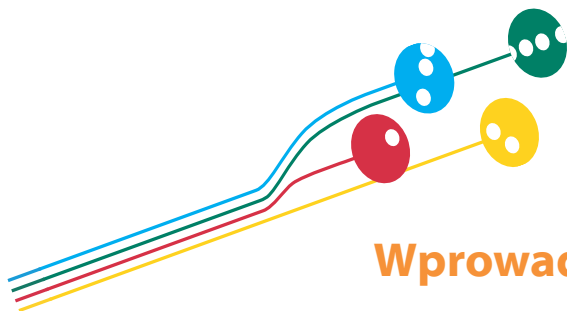

Spis treści

Wprowadzenie	2
Kim jest wolontariusz?	5
Jakie kwalifikacje powinien posiadać wolontariusz?	8
Podmioty uprawnione do zawierania porozumień z wolontariuszami	8
Umowa z wolontariuszem	14
Jakie obowiązki ma korzystający wobec wolontariusza?	15
Jaka jest ochrona wolontariuszy z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń?	17
Ubezpieczenie zdrowotne dla wolontariusza	18
Kwestie podatkowe	19
Podsumowanie	19

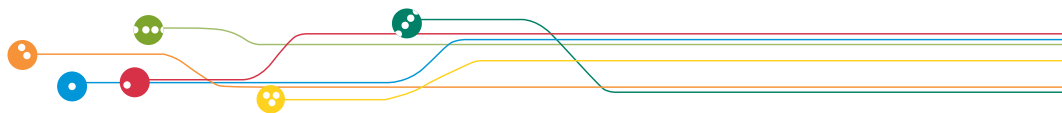
Wprowadzenie

Promocja i rozwój wolontariatu oraz kreowanie mody na działalność wolontariuszy należą do istotnych wyzwań współczesności, zarówno ze względu na rosnące znaczenie problemów globalnych, takich jak: wykluczenie społeczne, zanieczyszczenie środowiska naturalnego, ubóstwo oraz procesy na skalę naszego kraju – działalność w ramach Unii Europejskiej, wzmacnianie potencjału kapitału społecznego oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Znaczenie wolontariatu podkreślone zostało dodatkowo przez fakt ustanowienia decyzją Rady Unii Europejskiej z dnia 27 listopada 2009 r. (2010/37/WE) roku 2011 Europejskim Rokiem Wolontariatu Propagującym Aktywność Obywatelską (ERW 2011). Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zostało Krajowym Organem Koordynującym obchody ERW 2011 w Polsce. Wszystkie przedsięwzięcia podejmowane w ramach obchodów ERW 2011 powinny przyczynić się do dalszego wzrostu popularności wolontariatu oraz likwidacji barier jego rozwoju.

Altruizm i bezinteresowne działanie na rzecz innych są elementem wszystkich cywilizacji i nieodłącznym ogniwem każdego społeczeństwa. Służba wolontariacka, definiowana, w najszerszym ujęciu, jako wkład jednostek w nieodpłatną i niezawodową działalność dla dobra sąsiedztwa, wspólnoty lub ogółu społeczeństwa, przybiera wiele form – poczynając od tradycyjnych zwyczajów wzajemnej pomocy, a kończąc na aktywnym reagowaniu wspólnoty w czasach kryzysu, prowadzeniu działalności humanitarnej, rozwiązywaniu konfliktów i eliminowaniu problemów społecznych.

Powyższa idea dotyczy zarówno lokalnych i narodowych działań wolontariuszy, jak i międzynarodowych programów, przekraczających granice państw. Rozwój wolontariatu międzynarodowego, dzięki możliwości prowadzenia działalności wolontariackiej w różnych miejscach na świecie, zwiększa poziom tolerancji wobec innych, pozwala walczyć

z negatywnymi stereotypami oraz stwarza możliwość budowy trwałych więzi międzyludzkich pomiędzy osobami z różnych stron świata. Wolontariat jest także podstawą działalności wielu organizacji pozarządowych i inicjatyw obywatelskich. Skuteczność wielu kampanii prowadzonych w zakresie m.in. edukacji, ochrony zdrowia czy ochrony środowiska jest związana w sposób zasadniczy z działalnością wolontariuszy.

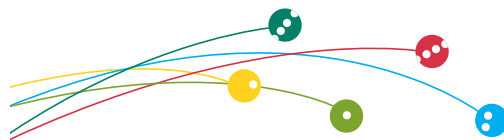
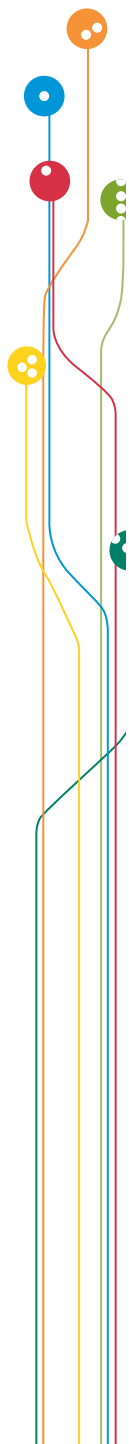
Warto pamiętać o tym, że wolontariat to również sposób na rozwijanie swoich pasji, zainteresowań, poznawanie świata, a także zdobywanie doświadczenia, w tym zawodowego, tak ważnego i docenianego przez pracodawców.

Wolontariat stanowi także użyteczne narzędzie będące odpowiedzią, zarówno na kryzys gospodarczy, kryzys społeczny oraz kryzys wartości, ze względu na swoją rolę w zwiększaniu integracji i solidarności społecznej.

Wolontariat to funkcjonująca od wielu lat w krajach demokratycznych forma działalności niezawodowej, która nie wiąże się z otrzymywaniem wynagrodzenia finansowego, ale nieodpłatnym, dobrowolnym działaniem na rzecz innych. Dlatego też, niezbędne jest nowe spojrzenie na promocję wolontariatu. Służyć temu powinny inicjatywy i działania prowadzące do popularyzacji wiedzy o tym rodzaju aktywności obywatelskiej oraz poszerzenia zakresu i skali działań wolontariackich, jak również ułatwiania wszystkim chętnym możliwości podejmowania się wolontariatu.

W ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie¹ zostały wprowadzone regulacje określające status prawny wolontariuszy, dotyczące zarówno organizacyjnych, jak i formalnych aspektów ich działania. Ustawa określa również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z takich świadczeń.

¹ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. Nr 96, poz. 873 ze zm.) w dalszej części opracowania nazywana będzie ustawą.

Oprócz tego, przepisy szczególne dotyczące specyficznych form wolontariatu znajdują się także w innych ustawach. Na przykład zasady udzielania świadczeń zdrowotnych przez wolontariuszy² zostały uregulowane w ustawie z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej³. Wolontariusze mogą uczestniczyć w działalności ZOZów (także niepublicznych i nieprowadzonych przez organizacje pozarządowe) o ile spełniają wymogi dotyczące wykonywania zawodów medycznych określone w odrębnych przepisach. Natomiast, w myśl ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej⁴ opiekę i wychowanie w placówce opiekuńczo-wychowawczej można realizować przy wsparciu wolontariuszy⁵. Wolontariusz może uzupełniać działalność takiej placówki przez rozszerzenie zakresu opieki nad dzieckiem oraz wsparcie pracy wychowawcy przez organizowanie kół zainteresowań i rozwijanie indywidualnych zdolności dzieci.

Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie regulacji prawnych dotyczących wolontariatu w Polsce.

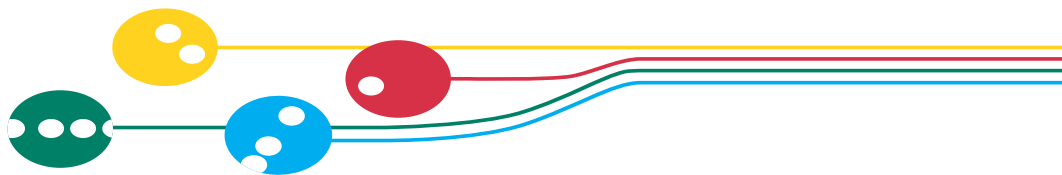
² Szczegółowe regulacje w tym zakresie zawiera Rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych zasad udzielania świadczeń zdrowotnych przez wolontariuszy.

³ Dz.U. z 1991 r. nr 91 poz. 408 ze zm.

⁴ Dz.U. z 2004 r. nr 64 poz. 593 ze zm.

⁵ Szczegółowe regulacje w tym zakresie uregulowane zostały w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz.U. 2007 nr 201 poz. 1455).

Kim jest wolontariusz?

Idea rozwoju wolontariatu opiera się na założeniu, że w obecnych czasach działalność wolontariuszy powinna być doceniana i wykorzystywana, szczególnie w obliczu zmagania z najbardziej niepokojącymi problemami o charakterze społecznym, ekonomicznym, humanitarnym, cywilizacyjnym oraz w działaniach na rzecz budowania pokoju. W związku z tym potrzebnych jest coraz więcej wolontariuszy.

Do tej pory powstało i funkcjonuje wiele sformułowań definiujących działalność wolontariuszy. W literaturze można spotkać liczne określenia używane dla podkreślenia istoty, jaką wolontariusze odgrywają w społeczeństwie obywatelskim. Łacińskie słowo „volontarius” znaczy tyle, co dobrowolny, ochotniczy. Wolontariuszami są osoby, które pomagając innym sprawiają, że życie tych ludzi jest łatwiejsze, a często nabiera sensu dzięki takiej pomocy⁶.

Centra Wolontariatu mianem wolontariatu określają bezpłatne, dobrowolne i świadome działanie na rzecz innych, które dodatkowo wykracza poza więzi rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie⁷.

Uchwalenie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie spowodowało uformowanie prawnej definicji pojęcia „wolontariusz”:

Na mocy art. 2 ust. 3 ustawy wolontariuszem jest osoba, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia, na zasadach określonych w ustawie.

Zasady świadczeń wykonywanych przez wolontariuszy regulują przede wszystkim przepisy działu III powyższej ustawy. Wolontariuszem może być w zasadzie każdy, kto dobrowolnie i za darmo chce pracować

⁶ Zob. D. Pietrowski, M. Maciuła, *Od chaosu do ustawy*, Rocznik z 2002 r. Nr 7, s. 10.

⁷ M. Firlej, *Jak zaangażować wolontariusza*, Stowarzyszenie Centrum Wolontariatu w Warszawie, 2002 r., s. 3.

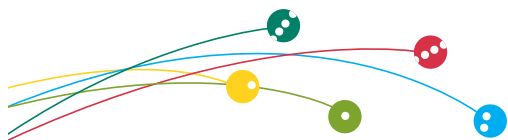
na rzecz innych. O pewnych ograniczeniach wynikających z przepisów prawa piszemy w dalszej części tego opracowania. W przypadkach nieuregulowanych przez tą ustawę do świadczeń wolontariuszki należy stosować przepisy kodeksu cywilnego (a nie prawa pracy mimo pewnego podobieństwa wolontariatu i zatrudnienia).

Osoby, które nie ukończyły 18 lat – czyli niepełnoletnie, mogą być wolontariuszami pod warunkiem, że wyrażą na to zgodę ich rodzice lub opiekunowie. Zatem instytucje korzystające z pracy wolontariuszki powinny wymagać od osób niepełnoletnich przedstawienia pisemnej zgody rodziców.

Wolontariuszami mogą być nie tylko polscy obywatele, ale także cudzoziemcy. Ponieważ świadczenie wolontariuszki nie jest traktowane jako świadczenie pracy lub usług, cudzoziemcy legalnie przebywający w Polsce nie muszą uzyskiwać pozwoleń na pracę aby zostać wolontariuszami.

Wolontariuszami mogą być również osoby bezrobotne. Zgodnie z przepisami art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁸ „wykonywanie przez wolontariuszki świadczeń odpowiadających świadczeniu pracy na zasadach określonych w przepisach ustawy nie stanowi przeszkody do nabycia oraz posiadania statusu bezrobotnego, jeżeli wolontariusz przedstawi właściwemu powiatowemu urzędowi pracy porozumienie z korzystającym”. Wolontariusz jest jednak nadal osobą niezatrudnioną, która nie wykonuje innej pracy zarobkowej. Musi być zdolny i gotowy do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym w danym zawodzie lub służbie. Wykonywanie przez niego świadczeń na podstawie umowy wolontariackiej nie powoduje bowiem utraty statusu bezrobotnego i prawa do zasiłku. Osoba bezrobotna może podpisać porozumienie i zostać wolontariuszem bez utraty uprawnień wynikających ze statusu bezrobotnego. Wolontariusz może się zarejestrować jako bezrobotny i korzystać z zasiłku (jeśli spełnia wszystkie warunki, które

⁸ Dz.U. 2004, nr 99, poz. 1001, ze zm.

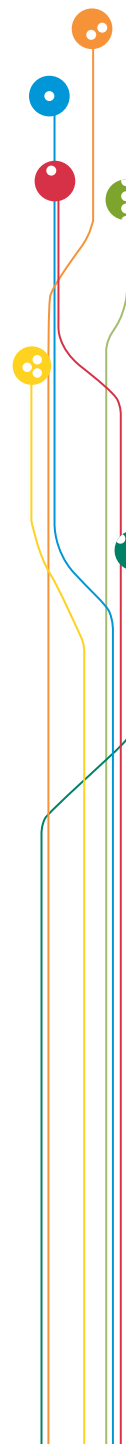
wynikają z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Ponadto wolontariat jest formą zdobywania doświadczenia zawodowego, którym wolontariusz będzie mógł się wykazać w momencie, kiedy będzie poszukiwał zatrudnienia.

Wolontariuszem może być także osoba niepełnosprawna, jeżeli pozwala jej na to stan zdrowia.

Zgodnie z przepisami art. 42 ust. 3 ustawy także członek stowarzyszenia może wykonywać jako wolontariusz świadczenia na rzecz swojej organizacji (a zatem członek stowarzyszenia te same działania może wykonywać wyłącznie w ramach swojej pracy społecznej wynikającej z członkostwa, jak i na podstawie dodatkowego porozumienia wolontariackiego).

Wolontariusz ma inny status niż pracownik, ponieważ za wykonanie świadczenia na rzecz korzystającego nie pobiera wynagrodzenia oraz wykonuje je na podstawie porozumienia wolontariackiego. Świadczenie wolontariusza nie będzie wpływało na jego przyszłe uprawnienia pracownicze, np. na długość przysługującego urlopu wypoczynkowego. Okres wykonywania świadczeń w charakterze wolontariusza nie ma wpływu na uzyskanie prawa do renty lub emerytury oraz na wysokość tych świadczeń, ponieważ nie jest zaliczany ani do okresów składkowych, ani nieskładkowych (wyjątkiem jest tu doksztalcanie zawodowe lekarzy w klinikach akademii medycznych i oddziałach instytutów naukowych w charakterze wolontariusza, które w granicach do 1 roku może stanowić okres nieskładkowy)⁹.

⁹ Art. 7 pkt. 10 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 z późn. zm.).

Jakie kwalifikacje powinien posiadać wolontariusz?

Z art. 43 ustawy wynika, że przy wykonywaniu niektórych świadczeń wolontariusz powinien posiadać kwalifikacje i spełniać wymagania odpowiednie do rodzaju i zakresu wykonywanych świadczeń, jeżeli obowiązek posiadania takich kwalifikacji i spełniania stosownych wymagań wynika z odrębnych przepisów. Regulacja ta została wprowadzona z uwagi na charakter niektórych zadań powierzonych organizacjom działającym w sferze pożytku publicznego, takich jak np.: pomoc społeczna, ochrona zdrowia, działania na rzecz osób niepełnosprawnych.

Wolontariusze powinni spełniać takie same kwalifikacje, jakich wymaga się od osób, które zajmują się tymi dziedzinami w ramach wykonywanej pracy zawodowej. Obowiązek posiadania określonych kwalifikacji uzależniony jest od charakteru pracy wykonywanej przez wolontariusza, dlatego **tylko w niektórych, szczególnych przypadkach chęć zostania wolontariuszem będzie musiała być potwierdzona spełnianiem specjalistycznych wymagań.**

Przykład:

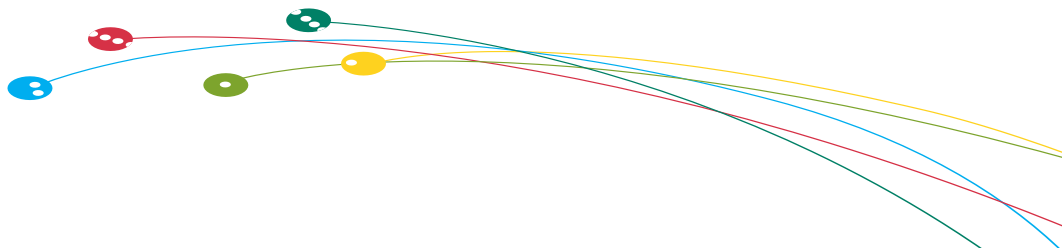
Jeżeli świadczenie będzie wykonywane w szpitalu, to opieka medyczna nad chorymi będzie świadczona przez osoby wykonujące zawód medyczny i spełniające związane z tym szczególne wymagania), natomiast, jeśli wolontariusz chce pomagać chorym np. rozmawiając z nimi, czytając im książki, nie będzie to wymagało posiadania przez niego żadnych szczególnych kwalifikacji.

Podmioty uprawnione do zawierania porozumień z wolontariuszami

Wolontariat opiera się na dobrowolnej i świadomej chęci pomocy innym. Jako zjawisko nieuregulowane prawnie mogłoby stwarzać warunki sprzyjające różnego rodzaju nadużyciom. Możliwa byłaby sytuacja, w której pracodawca, zamiast oficjalnie zatrudniać pracowników, będzie korzystał ze świadczeń wolontariuszy nie zgłaszając tego faktu do ubezpieczenia społecznego i w ten sposób obniżał koszty swojej działalności.

Dlatego też, ustawa nie przewiduje możliwości korzystania ze świadczeń wolontariuszy przez podmioty komercyjne – w ogóle, natomiast przez podmioty działające non-profit (organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy, organy administracji publicznej i jednostki organizacyjne podległe organom administracji publicznej lub przez nie nadzorowane) – w zakresie prowadzonej przez nie działalności gospodarczej. Można zauważyć, że wraz z poziomem zainteresowania wolontariatem uwidoczniają się próby zastępowania pracowników płatnych wolontariuszami. Ochotnicy posiadają kwalifikacje porównywalne z kwalifikacjami pracowników, nie oczekują jednak za swoją działalność wynagrodzenia, niekiedy traktując swój status jako przejściowy, jako okres próbny przed formalnym zatrudnieniem.

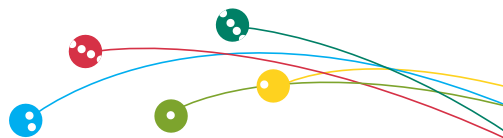
Działalność wolontariuszy winna mieć charakter uzupełniający pracę pracowników płatnych. Korzystający nie powinien rezygnować z pracownika i zastępować go wolontariuszem. Postępowanie takie jest nieuczciwe wobec wolontariusza, a dodatkowo może wzbudzać niechęć personelu do współpracy z wolontariuszami oraz brak poczucia bezpieczeństwa. Ponadto, należy liczyć się z możliwością, iż takie działania zostaną zakwestionowane przez Państwową Inspekcję Pracy.

Przepisy ustawy nie wyeliminują całkowicie takich praktyk, jednak dostarczenie wiedzy na temat praw i obowiązków osobom chętnym do świadczenia usług wolontarystycznych, pozwoli im ustrzec się przed wykorzystaniem przez nieuczciwego korzystającego.

Ustawa nie zabrania pracownikowi bycia wolontariuszem poza godzinami pracy w swoim miejscu pracy. Konieczne jest jednak, aby pracodawca miał status korzystającego i nie prowadził działalności gospodarczej w sferze, w której wolontariusz miałby wykonywać świadczenia. Co istotne, wolontariat nie powinien pokrywać się z zakresem obowiązków pracowniczych danej osoby¹⁰.

¹⁰ W świetle orzecznictwa, zatrudnianie pracowników poza normalnym czasem pracy na podstawie umów cywilnoprawnych przy pracach tego samego rodzaju, co objęte stosunkiem pracy, narusza przepisy o czasie pracy w godzinach nadliczbowych (Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PZP 13/94, OSNAPiUS 1994 Nr 3, poz. 139). Zasadę tę można, jak się wydaje odnieść także do wolontariatu świadczonego na rzecz własnego pracodawcy.

Rodzajem działalność wolontariackiej jest tzw. wolontariat pracowniczy. Różni się on od opisanej wyżej sytuacji tym, że nie jest on wykonywany na rzecz pracodawcy, ale w odpowiedzi na ofertę wolontariacką przygotowaną przez pracodawcę dla pracowników w ramach coraz popularniejszego trendu tzw. społecznej odpowiedzialności biznesu¹¹. Najczęściej pracodawca, będący podmiotem komercyjnym, nawiązując współpracę z instytucją non-profit, uprawnioną do korzystania z wolontariatu propaguje wśród swoich pracowników udział w danej akcji społecznej, nierzadko włączając się w nią organizacyjnie. Pracodawca nie może w żaden sposób zmuszać do świadczenia usług wolontariackich. Wolontariat pracowniczy stanowi jedynie propozycję dla pracowników, a nie jest ich obowiązkiem. Pracodawca nie ma prawa uzależniać np. awansu czy podwyżki od faktu zaangażowania pracownika w wolontariat. Może odbywać się on w godzinach pracy lub w czasie wolnym pracownika, z możliwością rekompensaty np. w postaci dodatkowego dnia wolnego.

„Korzystający” to instytucja zawierająca porozumienie z wolontariuszem. W art. 42 ust. 1 ustawy zostały wymienione typy podmiotów, na rzecz których wolontariusze mogą wykonywać wolontariat. Są nimi:

1. Organizacje pozarządowe (nie tylko organizacje pożytku publicznego) – w zakresie ich działalności statutowej, w szczególności w zakresie działalności pożytku publicznego, z wyłączeniem prowadzonej przez nie działalności gospodarczej

Jak wynika z art. 3 ust. 2 ustawy, organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4 ustawy.

Za organizacje pozarządowe zostały więc uznane przede wszystkim stowarzyszenia i fundacje, a ponadto wszystkie inne podmioty, które nie należą do sektora finansów publicznych i działają na zasadach non-profit, z wyjątkiem instytucji i organizacji

¹¹ Ang. corporate social responsibility – CSR.

wyznaniowych, stowarzyszeń jednostek samorządu terytorialnego, spółdzielni socjalnych oraz spółek akcyjnych i spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz klubów sportowych będących spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie¹², których status wynika z odrębnych przepisów. Wymienione wyżej podmioty nie są organizacjami pozarządowymi, (pomimo, iż część z nich spełnia definicję organizacji pozarządowej).

2. Stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego

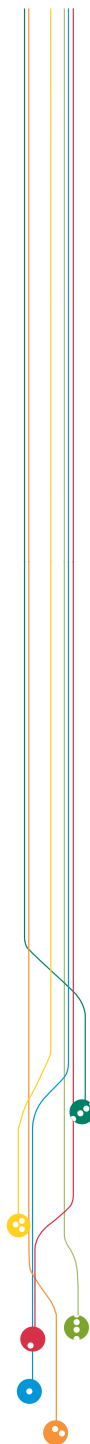
Pomimo, że stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego nie zostały zaliczone do organizacji pozarządowych, również one mogą korzystać z pracy wolontariuszy. Jako jednostki samorządu terytorialnego działają organy województwa, powiatu i gminy, takie jak np.: starosta, prezydent, burmistrz.

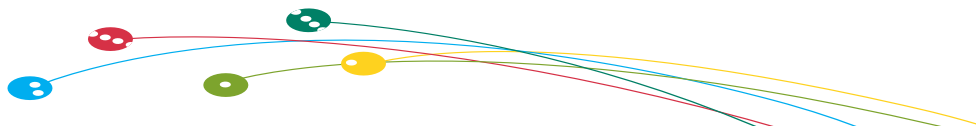
Stowarzyszenia jednostek samorządu mogą prowadzić działalność pożytku publicznego, czyli działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie. Taka działalność może korzystać ze świadczeń wolontariuszy.

3. Osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w RP, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania – jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego

Kościół i związki wyznaniowe mają prawo tworzyć organizacje kościelne oraz organizacje wyznaniowe np. organizacje katolickie, bractwa prawosławne i inne. Ponadto, w celu realizacji działalności charytatywno-opiekuńczej, kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić odpowiednie instytucje, tj.: zakłady dla osób potrzebujących opieki, szpitale i inne zakłady lecznicze, żłobki i schroniska dla dzieci. Podobnie jak stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organizacje kościelne i wyznaniowe nie zostały zaliczone wprost do organizacji pozarządowych. Jednakże w zakresie korzystania ze świadczeń wolontariuszy ustawa przyznaje im analogiczne uprawnienia jak organizacjom pozarządowym.

¹² Dz.U. z 2010 r. nr 127, poz. 857.

4. Spółdzielnie socjalne

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków¹³. Spółdzielnia socjalna działa na rzecz społecznej reintegracji jej członków oraz zawodowej reintegracji jej członków – a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej. Spółdzielnia socjalna może prowadzić działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Na rzecz spółdzielni socjalnych, w zakresie prowadzonej przez nie działalności pożytku publicznego, może być świadczony wolontariat.

5. Spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie

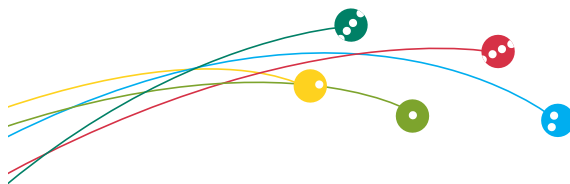
Warunkiem jest jednak, aby nie działały w celu osiągnięcia zysku, przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników. Chodzi więc o tzw. spółki non-profit, a więc działające na takich samych zasadach, jak organizacje pozarządowe.

6. Organy administracji publicznej – z wyłączeniem prowadzonej przez nie działalności gospodarczej

Do organów administracji publicznej zalicza się instytucje rządowe i samorządowe oraz inne instytucje państwowe zajmujące się wykonywaniem prawa. Kodeks postępowania administracyjnego do organów administracji publicznej zalicza ministrów, wojewodów, działające w ich lub we własnym imieniu inne terenowe organy administracji rządowej, organy jednostek samorządu terytorialnego oraz organy powołane z mocy prawa lub na podstawie porozumień do załatwiania w drodze decyzji administracyjnych. Warto pamiętać, że organami administracji publicznej nie są wszystkie organy państwowe – nie są nimi np. sądy powszechne.

¹³ Szczegółowe zapisy dot. spółdzielni socjalnych w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2006 nr 94 poz. 651).

7. Jednostki organizacyjne podległe organom administracji publicznej lub nadzorowane przez te organy – z wyłączeniem prowadzonej przez te jednostki działalności gospodarczej

Do zadań administracji publicznej należy m.in.: zaopatrzenie ludności w wodę, energię, zapewnienie dostępu do oświaty i komunikacji. Do realizacji tych zadań organy administracji powołują różnego rodzaju jednostki organizacyjne, które dysponują odpowiednim majątkiem, bazą techniczną oraz kadrami. Takimi jednostkami organizacyjnymi są np. szpitale, biblioteki, szkoły. Niektóre z tych jednostek mogą prowadzić działalność gospodarczą jednak, podobnie jak w przypadku organów administracji publicznej, w tej sferze wolontariusze nie będą mogli wykonywać świadczeń.

Nierozwiązaną pozostaje kwestia pomocy, jakiej udzielają wolontariusze osobom prywatnym. W myśl regulacji ustawowych indywidualna pomoc ochotników na rzecz osób fizycznych nie stanowi wolontariatu, chyba że wolontariusze będą delegowani do takiej pomocy przez podmioty uprawnione do zawierania z nimi porozumienia. Wydaje się jednak, że podporządkowanie indywidualnych, niezinstytucjonalizowanych relacji międzyludzkich regułom ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (narzucających określone prawa i obowiązki stron) nie jest konieczne ani wskazane.

Wolontariusze mogą również wykonywać na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej świadczenia na rzecz organizacji międzynarodowych pod warunkiem, że postanowienia umów nie stanowią inaczej. Warto podkreślić, że *jeżeli porozumienie zawarte między korzystającym a wolontariuszem łączy się z wydelegowaniem wolontariusza za granicę, to wolontariuszowi przysługuje prawo do ubezpieczenia, pokrycia kosztów podróży i diet, chyba że umowy międzynarodowe stanowią inaczej*¹⁴.

¹⁴ Art. 48 ustawy.

Umowa z wolontariuszem

Z ustawy wynika, że **zakres, sposób i czas** wykonywania przez wolontariusza świadczeń korzystający i wolontariusz określają wspólnie w porozumieniu. Jeśli porozumienie między stronami będzie zawierane na okres krótszy niż 30 dni, korzystający będzie zobowiązany potwierdzić na piśmie treść porozumienia tylko wtedy, gdy wolontariusz takiego potwierdzenia zażąda.

Bezwzględny obowiązek sporządzenia porozumienia na piśmie powstanie wtedy, gdy świadczenie wolontariusza będzie wykonywane przez okres dłuższy niż 30 dni.

Porozumienie musi zawierać zapis dotyczący możliwości jego rozwiązania.

Korzystający, na żądanie wolontariusza, powinien także wydać pisemne zaświadczenie o wykonaniu przez niego świadczeń, określające w szczególności, jaki był ich zakres.

Ponadto na prośbę wolontariusza korzystający może przedłożyć pisemną opinię o wykonywaniu świadczeń przez wolontariusza. Opinia tym różni się od zaświadczenia, że poza potwierdzeniem wykonywania konkretnych prac przez wolontariusza, zawiera ocenę jakości jego świadczeń, charakteru i predyspozycji do wykonywania obowiązków danego typu.

Stosunek prawny łączący korzystającego z wolontariuszem nie jest stosunkiem pracy, tylko stosunkiem cywilnoprawnym. W związku z tym, do spraw nieuregulowanych w porozumieniu wolontariackim i ustawie należy stosować przepisy kodeksu cywilnego.

Konsekwencji zawarcia porozumienia o wykonywanie świadczeń wolontariackich jest wiele. Z charakteru porozumienia z wolontariuszem, jako umowy cywilnoprawnej, wynika na przykład obowiązek wolontariusza do „należytej staranności” przy wykonywaniu zawartych w porozumieniu postanowień oraz obowiązek korzystającego do współdziałania w zakresie wykonania umowy z wolontariuszem.

Wolontariusz jest odpowiedzialny za właściwe wykonanie zawartego porozumienia oraz ponosi odpowiedzialność za szkody powstałe na skutek własnego działania.

Przykład:

Jeżeli wolontariusz zobowiąże się do poprowadzenia koncertu charytatywnego i nie dotrzyma słowa, będzie odpowiadał za wynikłe z tego powodu szkody (np. konieczność zatrudnienia konferansjera).

Miejsce wykonywania świadczenia przez wolontariusza powinno zostać określone w porozumieniu. Jeżeli brak jest takiego określenia, przyjmuje się, że wolontariusz powinien wykonywać świadczenia w miejscu, które wynika z charakteru świadczenia albo, ostatecznie, w miejscu swojego zamieszkania.

Czas wykonywania świadczeń przez wolontariusza nie musi zostać dokładnie określony w porozumieniu, ale może być istotny dla celów ewidencyjnych. W przypadku wolontariatu nie obowiązują określone w kodeksie pracy normy czasu pracy.

Przejęcie praw autorskich do dzieł, które powstały w ramach wykonywania świadczeń przez wolontariusza uzależnione jest od zawarcia z wolontariuszem dodatkowej umowy o przeniesienie majątkowych praw autorskich, ewentualnie od udzielenia korzystającemu licencji. Nie przysługują one korzystającemu automatycznie.

Jakie obowiązki ma korzystający wobec wolontariusza?

Z ustawy wynika¹⁵, że korzystający jest zobowiązany do zapewnienia wolontariuszowi bezpiecznych i higienicznych warunków wykonywania przez niego świadczeń, w tym do zapewnienia odpowiednich środków ochrony indywidualnej uzależnionych od rodzaju świadczeń i zagrożeń związanych z ich wykonywaniem. Korzystający ma również obowiązek informowania wolontariusza o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami.

Ponadto, korzystający zobowiązany jest pokrywać, na dotyczących pracowników zasadach, koszty podróży służbowych i diet. Z obowiązku pokrycia kosztów podróży służbowych i diet wolontariusz może zwolnić korzystającego, ale wyłącznie w formie pisemnej pod rygorem nieważności.

Korzystający może pokrywać, na dotyczących pracowników zasadach, także inne niezbędne koszty ponoszone przez wolontariusza, związane z wykonywaniem świadczeń na rzecz korzystającego, jak również koszty szkoleń wolontariuszy w zakresie wykonywanych przez nich świadczeń określonych w porozumieniu.

¹⁵ Art. 45 ustawy.

Korzystający ma obowiązek poinformować wolontariusza o przysługujących wolontariuszowi prawach i ciężących obowiązkach oraz zapewnić dostępność tych informacji¹⁶.

Obowiązek informowania wolontariusza może przybierać rozmaite formy, w zależności od możliwości i pomysłowości korzystającego. Może to być po prostu rozmowa z wolontariuszem albo przekazanie mu tych informacji w formie ulotki lub w innej dostępnej formie. Dla korzystającego istotne jest, aby wolontariusz potwierdził (najlepiej pisemnie), że został poinformowany o ryzyku dla zdrowia i bezpieczeństwa związanym z wykonywanymi świadczeniami oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami, a także o przysługujących wolontariuszowi prawach i ciężących obowiązkach.

Szczegółowe obowiązki korzystającego w zakresie bezpieczeństwa i higieny wykonywanych przez wolontariuszy świadczeń powinny być wypełniane przez korzystającego na zasadach dotyczących pracowników. Ma to na celu nie tylko ochronę wolontariuszy przed groźącymi niebezpieczeństwami, ale również wyeliminowanie lub ograniczenie skutków zagrożeń dla ich życia i zdrowia, a więc wypadków, które mogą się wydarzyć przy wykonywaniu świadczeń przez wolontariuszy.

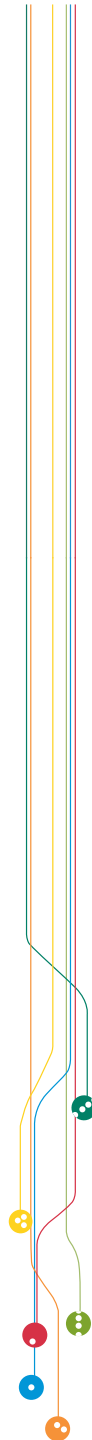
Jeśli dojdzie do wypadku z udziałem wolontariusza przy wykonywaniu świadczeń, korzystający powinien:

- zapewnić udzielenie pierwszej pomocy osobom poszkodowanym;
- ustalić okoliczności i przyczyny wypadku oraz zastosować odpowiednie środki zapobiegające podobnym wypadkom.

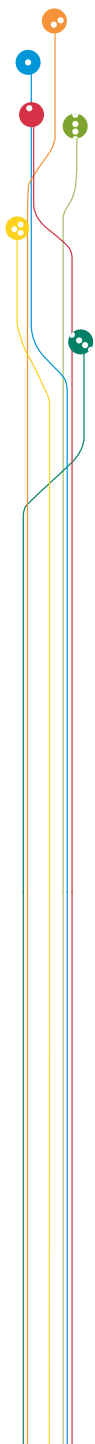
Korzystający powinien również:

- systematycznie analizować przyczyny wypadków przy pracy, chorób zawodowych i innych chorób związanych z warunkami środowiska przy wykonywaniu świadczeń i na podstawie wyników tych analiz stosować właściwe środki zapobiegawcze;
- zapewnić wstępne przeszkolenie wolontariusza w zakresie bezpieczeństwa i higieny wykonywanych świadczeń przed rozpoczęciem przez wolontariusza wykonywania świadczenia.

¹⁶ Art. 47 ustawy.

Jaka jest ochrona wolontariuszy z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń?

Wolontariuszowi, który wykonuje świadczenia przez okres dłuższy niż 30 dni przysługuje zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu świadczeń na podstawie art. 2 ust. 12 ustawy z dnia 27 września 2002 r. o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach¹⁷. Powyższa regulacja została wprowadzona na podstawie art. 20 ustawy przepisujący wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Z ustawy o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach wynika, że **za wypadek uzasadniający przyznanie świadczeń uważa się zdarzenie nagłe wywołane przyczyną zewnętrzną, powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło przy wykonywaniu przez wolontariusza świadczeń na rzecz korzystającego**.

Natomiast, jeżeli wolontariusz będzie wykonywał świadczenie przez okres nie dłuższy niż 30 dni albo będzie zawarte porozumienie na czas nieokreślony korzystający zobowiązany będzie zapewnić wolontariuszowi (także cudzoziemcowi, który jest wolontariuszami na terenie Polski) ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków. Oznacza to konieczność wykupienia ubezpieczenia w firmie ubezpieczeniowej.

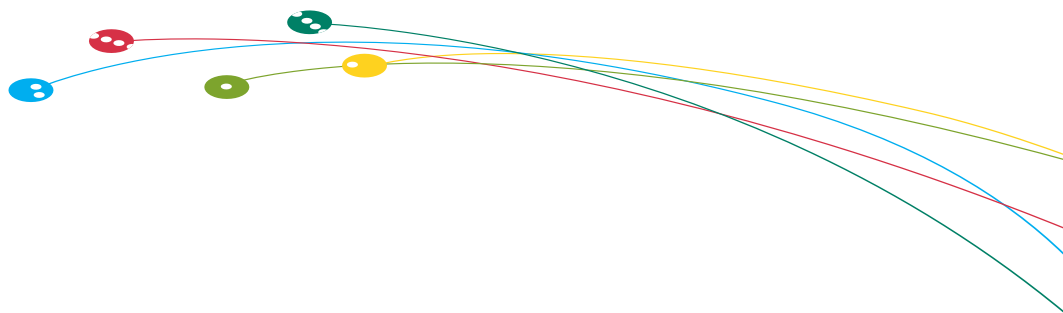
Jeżeli porozumienie zawarte między korzystającym a wolontariuszem dotyczy delegowania wolontariusza na terytorium innego państwa, na obszarze którego trwa konflikt zbrojny, wystąpiła klęska żywiołowa lub katastrofa naturalna korzystający **ma obowiązek** zapewnić wolontariuszowi ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz ubezpieczenie kosztów leczenia podczas pobytu za granicą, jeżeli kosztów tych nie pokrywa się z innego tytułu¹⁸. W przypadku delegowania wolontariusza na terytorium innego państwa w innych warunkach, niż określone w art. 46 ust. 4 ustawy, korzystający może (choć nie musi) zapewnić wolontariuszowi ubezpieczenie od następstw nieszczęśliwych wypadków oraz ubezpieczenie kosztów leczenia podczas pobytu za granicą, jeżeli kosztów tych nie pokrywa się z innego tytułu¹⁹.

¹⁷ Dz.U. Nr 199, poz. 1674.

¹⁸ Art. 46, ust. 4 ustawy.

¹⁹ Art. 46, ust. 5 ustawy.

Ubezpieczenie zdrowotne dla wolontariusza

Zasady dotyczące świadczeń zdrowotnych dla wolontariuszy zostały określone w art. 46 ust. 1 ustawy. Zgodnie z brzmieniem tego artykułu **wolontariuszowi mogą przysługiwać świadczenia zdrowotne na zasadach przewidzianych w przepisach świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.**

Z powyższego przepisu wynika, że ubezpieczenie wolontariusza będzie zależało od woli korzystającego.

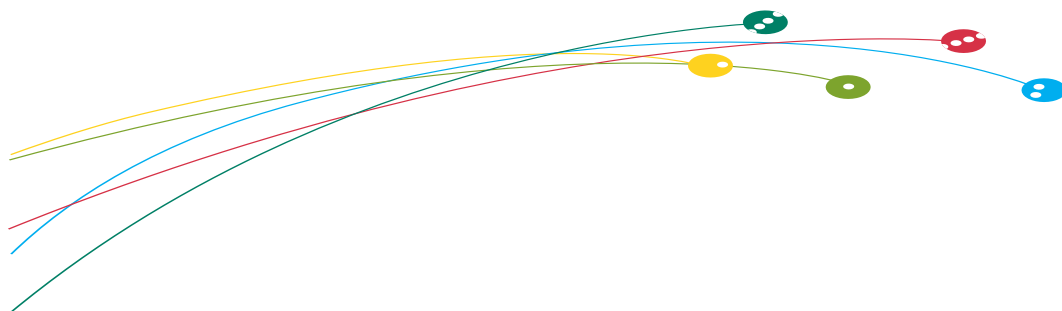
Prawo do świadczeń z ubezpieczenia zdrowotnego wolontariusza przysługuje od dnia objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym i wygasa po upływie 30 dni od dnia ustania ubezpieczenia zdrowotnego w Narodowym Funduszu Zdrowia.

*Jeśli korzystający podejmie decyzję o tym, żeby ubezpieczyć wolontariusza będzie zobowiązany do opłacenia składki na ubezpieczenie zdrowotne. Składki zdrowotne, których wysokość obliczana jest od podstawy wymiaru odpowiadającemu najniższemu wynagrodzeniu, odprowadzane są **przez korzystającego** do NFZ, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.*

Uwaga!

Korzystający może zgłosić wolontariusza do ubezpieczenia zdrowotnego, jeżeli wolontariusz nie jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym z innego tytułu.

Objęcie ubezpieczeniem zdrowotnym nastąpi z dniem określonym w umowie zawartej przez korzystającego z Narodowym Funduszem Zdrowia; ubezpieczenie wygaśnie z dniem rozwiązania umowy lub po upływie miesiąca nieprzerwanej zaległości w opłacaniu składek.

Kwestie podatkowe

Stosunki pomiędzy wolontariuszem a korzystającym są w dużej mierze wyłączone spod zakresu stosowania ustaw podatkowych.

W myśl art. 50 ustawy, wartość świadczenia wolontariusza nie stanowi darowizny na rzecz korzystającego w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego oraz przepisów podatkowych. Z punktu widzenia prawa podatkowego za przychód nie uznaje się:

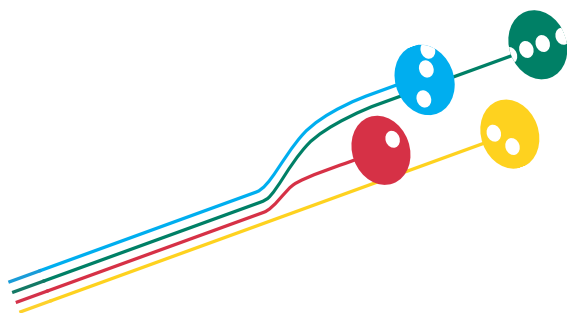
- **wartości świadczeń wolontariuszy** na rzecz organizacji (art. 12. ust. 4, pkt 16 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. *o podatku dochodowym od osób prawnych*);
- **wartości świadczeń otrzymanych przez wolontariuszy**, od organizacji – na podstawie ustawy – m.in. szkoleń, badań lekarskich, wyżywienia, środków ochrony osobistej, składki na ubezpieczenie n.w. – art. 21 ust. 1, pkt 113 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. *o podatku dochodowym od osób fizycznych*;
- **wartości świadczeń otrzymanych od wolontariuszy przez osoby fizyczne** – beneficjentów organizacji – art. 21 ust. 1, pkt 117 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. *o podatku dochodowym od osób fizycznych*.

Podsumowanie

Zapoznaliście się Państwo z najważniejszymi zagadnieniami związanymi z funkcjonowaniem wolontariatu w Polsce. Mamy nadzieję, że przygotowane przez nas opracowanie zachęciło Państwa do lektury ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz, że dzięki tej lekturze będzie Państwu łatwiej wprowadzać regulacje ustawowe w życie.

Informacje na temat wolontariatu można znaleźć na stronie internetowej Departamentu Pożytku Publicznego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej **www.pozytek.gov.pl** oraz **www.erw2011.gov.pl**

Dodatkowo, pracownicy DPP MPiPS udzielają odpowiedzi na wszelkie pytania bądź wątpliwości, które można zgłaszać na adres internetowy lub telefonicznie.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Pożytku Publicznego

ul. Nowogrodzka 1/3/5

00-513 Warszawa

e-mail: pozytek@mpips.gov.pl

tel. 22 693-47-59